

Zoomapäew

(Willu wõitlused)

Wiiewaatuslik draama Wiljandi mäsjust
Ed. Bornhöhe jutustuse järelle R. Kullerkupp

Tawet Mutsu Teaterkirjastus Tallinn

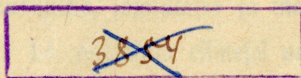
Toomapäew

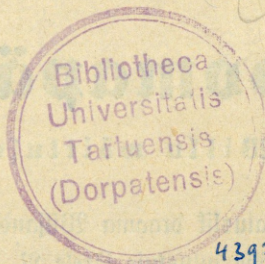
(Willu wõitlused)

Wiiewaatuslik draama Wiljandi mäsjust
Ed. Bornhöhe jutustuse järele R. Kullerkupp

Endise aja suurte meeste suurte tegude
ja ausate kannatuste mälestus toetab ole-
wiku elu; see tõstab seda ja paneb ta püsti.

Rus rahwa iseloomu enam kõrgel ei
hoita, seda rahwast wõidakse peagi kadu-
nuts lugeda. G. Smiles.

Tähelepanemiseks näitelawadele!

Käesolewa pearaamatu wõi osade ära kirjutamine on keelatud. Mänguloa annab Lawet Mutšu Teaterkirjastus, Tallinnas.

Loata ettekandjaid hoiatatakse.

A. 6440.

Tegelased.

Willu, sepp.

Komtur Goswin Herike, Wiljandi ordu-
lossi pealik ja ümbertaudsete maakondade
walitseja.

Goswin Herike, Komturi wennapoeg.

Adelheid, Komturi wennatütar.

Krööt, Risti wabatalu perenaine.

Priidu, Krööda poeg.

Mai, Krööda tütar.

Munt, (Tasuja).

Esimene sell, Willu tööline.

Teine sell, "

Tass, sepapoiss.

Esimene maamees.

Teine "

Kolmas "

Teener.

Mõned ordurüütliid, sõjasulased ja maamehed.

Ag: 14. aastasaja esimesel poolel.

K o h t: Wiljandi lossis ja selle ümbruses.

Esietendus Rahwateatris 1927 Tallinn.

Esimene waatus.

Näitelawa: Willu sepikojas esine.

Üsna ees paremal ja vasemal pool kuused. Kuustebe wahel tagapool kaunis laiad kuid madalad sepikojas wärawad. Rest wärawaid, mis lahti, suur alas, alasi taga suur laud köiksugu sepatööriistadega. Rõige taga sepikojas palksein, milles aken (laua kohal). Paremal ehk vasemalt poolt lõõmab punane ääsi tulekuma seintele. Paistab alase tagant ka lõõtsa tõmbepuu ots, mida Jaks üles ja alla liigutab.

Ääsi paremal pool taob esimene sell suure ja pahemal teine sell wäikse haameriga rauda. Esriide tõusmisel kestub haamerdamine paar minutit.

1. sell. Meie jutt jäi ennist pooleli. Nii siis: olgu et sa esimest päewa Willu sepikes, peaksid sa enam kui esimest korda kuulnud olema Willu wägitempudest.

Jaks. Eks ma ole kuulnud ka. Sepa Willu olla kõige priskem, jumekam, tugewam, ausam ja rõõmsam miis kogu Willandimaal. Kui janu, juua kolme mehe iist, kui aga tööd teha, teha kolme mehe jõuga kuue mehe töö ää. Ja rõõmus olla alati.

2. sell. Kas säherduse mehe iaal wõib nuffer olla? Tõhoo, siis peaks ju wast selgest taewast wihma sadama! Willu on segamata werega maamees. Ilma Willuta oleks Wiljandi talurahwas naermise ja naljameitmise sootuks ära unustand.

Jaks. Waata aga, wõi ilma Willuta!

1. Sell (peale mõnda haamri lööti). Ja kas see ka ime on, et niisugusel ajal, kus terve eestlaste maa paljude walitsejate all, kus Harju- ja Wiljandimaa kuuluvad Daani kuningale, kus Läänemaal walitseb Lihula piiskop, Tartumaal Tartu piiskop, Saaremaal Saksa ordu ja sealne piiskop, kus kõik muud endiste wabade eestlaste maad on Saksa rüütliordu omad, kus endiste wabade maameeste elu möödub raskes orjuses wiisawuhina ja piitsahoopide saatel, kus parema põlwe saawutuseks pagetakse paktu, kus meeleheide kui tihe ämblikuwõrk eestlaste elu kohal, — on see siis ime, et säärasel ajal inimeste naljasooned kuiwawad ja naeruriistad harjutamata jäädes — ni ära roostetawad, et pea enam liikudagi ei taha?! (Ohtab.) Seda lõbusam on aga ämblikkude põli!

Jas (lollakalt). On's sepa Willu kah ämblik?

2. Sell. Willu on, nagu teisedki praegusaja eestlased, pärisorjade wõsu ja ise Wiljandi lossi pärisori. Siiski on ta orjust ainult lapsepõlwes tunda saand. Kehajõu ja näidatud osawuse pärast wõeti teda häda ajal sõjameheks ja ordurüütlite seltsis oli ta wenelaste, poolakate ja piiskoppide wastu sõdind.

(Maamehi hakkab ühtitult ja paari wiisi sepikoja esijele koguma. Tulewad eest, paremalt ja pahemalt poolt, jääwad wärawa kõrwa seisma nii, et kestwäraw wabaks jääb.)

2. Sell. Korra raius ta oma peremehe Wiljandi komturi Goswin Herike leedulaste keskelt wälja, jattus aga ise wangi. Wangist pääjis aga lahti ja pages Saksamaale. Seal õppis peenema sepakunsti selgetks, käis sõjakäikudel ja rändas maast maasse. Kõjuigatsus ajas ta Wiljandisse tagasi. Komtur Herike oli talle tänulik:

ehitas elupäästjale Wiljandisse sepipaja. Willu ei wõind aga linna kõrgete kiwimüüride wahel elada. Siis lasi komtur talle siia uue sepipaja ehitada. Siin töötab Willu juba wiis aastat oma sellide ja poistega ja ta nimi on kaugele üle Sakalamaa piiride kuulsaks saand.

(Tuleb weel talupoegi ja jääwad kuulatama.)

1. se II. Kui siis lõõtsad mühisewad, taotaw raud tuld purskab, kajab ümberkaudne mets Willu südamlikust naermisest ja talupojad koguwad trobitondade kaupa sepapaja ümber, oma suguwenna õnnelikku põlwe imetlema ja imelikke sõnumeid mõõraist maißt ja rahwaißt kuulama.

2. se II. Aga ka suured saksad jääwad mööda sõites seisatama ja mõnigi peene pihaga rüütli-preili unustab tema pärast hädaohu, mis kallidele kuubedele lendawate sädemete poolt ähwardab. Teatakse koguni, et komturi wennatütar, kui ta seppa esimest kord silmitsend, järgmisel ööl niisugust unenägu näind, et kui ta seda oma pihitiisale üles tunnistand, see isand wäga tõsiselt olla pead raputand.

1. m a a m e e s. Willu on ifka wahwa mees jah. Mis meie waesed mulgid oleme temaga wõrreldes? Sel aastal oleme koguni lammaste sarnased, kelle seljast korraga seitse nahka tahetakse nülvida.

J a s s. Wai inimese seljast seitse nahka korraga! Roh, weli, sa waletad. Misugune see esimene nahk siis on, kas sia nahk wõeh?

1. m a a m e e s. Sa oled ifka wa tobu=J a s s. Näib, kas Willu sinust seppa saabki. . . Aga olgu peale, ma seletan sulle. Esimene nahk jäi

taewa omaks, kes põllud rahe ja alalise wihma läbi ära rikkus; teise naha wõtsid mõisaomanikud. . .

2. m a a m e e s. Kolmanda wõttis Rooma kirik, neljanda rööwisid leedulased . . .

(Priidu tuleb pahemalt poolt.)

3. m a a m e e s. Wiimaks tuleb Wiljandi komtur ja nõuab wiendat nahka, põlluwilja kümniist, mida talupojad Toomapäewaks lossi peawad wedama. Mõned külad olla siiski weel wiienda naha leidnud ja Wiljandisse wiind. Meil, Jõemäe külameestel, ei ole aga midagi wiia! (Ohkab.)

Priidu. (tuleb tessele, eespool wärawast hõitab täieft kõrjst). Mehed! Wiit nahka ei wõeta kellegi seljast. Olete teie jäneseid? Mispärast on teie südamed argtust täis? Meie ju jätsime weo wedamata ja saatsime saadikud mitu päewa tagasi Wiljandisse komturi juure wabandust paluma. Saadikud aga ei ole weel tagasi tulnud. Mispärast siis ennem järele anda?

1. m a a m e e s. Seda'p et saadikud tagasi pole tulnud me mures oleme ja nõu peame, mis peale hakata.

Priidu. Minge, kutsuge komtur ise siia, küll ta siis näeb, et teie oma puudusest tõtt olete rääkind. Nuhelda tema teid ei wõi, selleks elab weel õigus maailmas. Ülekohut ei tohi aga keegi inimene enesele teha lasta; kes ülekohut kannatab, teeb suuremat kahju kui see, kes ülekohut teeb. Miks on Jumal igauhele käed loond ja wemb-lad lastnud kaswada? Tullakse teie kallale, pusfige wastu. Teid on ühes külas enam mehi kui Wiljandi lossis wäge . . .

2. maamees. Aga mis meist pärajt saab?

Priidu. Saagu mis saab, aga teie olete siiski näidand, et ise mehed olete. Wõõrad peawad aru saama, et nad meie rahwaga meie omal maal nõnda mängida ei tohi.

(Munk tuleb paremalt poolt, jääb teiste selja taha.)

Noored maamehed (tõstavad ruffitaid ja teewad suurt kära). Tõsi, tõsi, Priidu! Nad ei tohi meie omal maal meiega mängida.

Wanemad mehed, Tasem, tasem! Peksa saate!

Sellid ja noored maamehed (müris- tades). Peksta me endid ei lasje! Ei lasje!

Munk (kõrge kaswuga, selle tulekut tähele ei pan- dud, astub kätsejate keskele ja hüüab sügawa häälega). Rahu kõigile!

(Kohkumus ja imetus. Kõik pöörduwad munga poole. Mitmed lööwad hirmunult risti ette. Priidu as- tub munga ette ja watab teda pealaeft jalatallani, nagu mõnda kentsakat wõõramaa lindu.)

Munk (peale waitust). Armsad inimesed, hoidke endid õnnetuse eest. Mõtelge, mis teie teha tahate. Teie tahate üksipäini terwe Saksa ordu wastu hakata. Sellega näitate küll, et olete wahwad mehed, aga mõtlemata wahwus ei tee muud kui kahju. Sõjameeste wastu ei wõi teie hakata palja käega, meeletu katse eest saab aga teid kõiki raiutud tükkideks. Dige küll, et mees ei tohi karta surma. Aga mõtelge, mis siis teie waehest naisest ja lastest peab saama?!

Priidu. Mis munk naisest ja lastest teab?

Munk (silmas Priidut lahtelt, tasemalt). Tõsi on, et mõned poisikesed neist enam rääkida mõis-

tawad, aga palja rääkimisega pole nad weel toidetud ega kaetud . . . ärge mõtelge mehed, et mina teid arale wägiwalla kannatamisele awatleda tahan. Ei, koguni! Ma tuletan teile ainult meele, et teie mitte üksi iseenestele ja oma peredele, waid kogu rahwale kahju teete, kui rüütlit ilma asjata ärritate. Teie põli on praegu küll raske, aga wõõrad isandad wõtawad kõige wähe-
mast tõrkumisest põhjust teie iket weel raskemaks teha ja maarahwa wastupanu jõudu lämbutada. Parem on, kui segamata rahus terve rahwa jõud kosub ja siis igalpool ühe korraga teole ärtab. Waat, siis on aeg olla wahwa, siis ma-
sab wara ja eluga mängida, sest mängu hind on wabadus ja õnnelik põli! Siis on ka lootust, et mäng wõidurikkalt lõpeb, nagu seda hiljuti Schweitzi rahwas on näidand.

(On kuulda rüütlite walju kõnet, kõik kohtuwad, jääwad wait. Talupojad, kes pahemal, lähewad hirmunult paremale poole ja koguni kobarasse, kuna munt pahemale poole üksi jääb, end tahapoole tõmmates. Pahemalt poolt tuleb komtur mõne rüütli ja sõjasulasega. Jääwad ettepoole munka, talupoegade wastu seisma.)

Komtur Herike (halli habemega ja ausa moega rüütel, sellidele waljul häälel). Sepp Wilhelm siia kutsuma!

1. sell. Meister on wäljas, aus komturihärri!

Priidu. Willu on Risti wabatalu perenaise Krööda tütre Maie juures, kellele peenike Saksa rätssep Haderbrandt Gittergold, kes Wiljandi komturile riideid teeb, kalli kaelarätiku kinkis.

Komtur. Sinult mina ei küsima (Sellidele.)

Kes olema see suure suugo poisitolkus, kes wäljas hulkuma ja tööd mitte tegema?

2. sell (ruttu ja tohtunult). See suure suuga poisitolkus on Risti wabatalu perenaise Krööda sohipoeg tolleagse Wiljandi komturi-härra Goswin Herikega.

1. sell. Pea, õnnetu, see seefama komtur ongi.

K o m t u r (Priidut silmitsedes). Mis sina lobi-sema? Mina tahtma teada, mis need talumehed siit otsima?

P r i i d u. Nemad astusid Willu juure sisse, et Wiljandi komturi juure läkitatud saadikuid tagasitulekul siin suure Pärnu tee ääres kohata. Saadikud aga läkitati komturi-härra juure põlluwilja kümnese pärast, mida talumehed Toomapäewaks lossi peawad wedama, wabandust paluma, sest taewas rikkus põllu tänawuse wilja alalise wihma ja rahe läbi ära.

K o m t u r. Teie, koerad, julgema minu käs-kude ja ordu seaduste wastu hakkama? Küll ma näitama teile! Teie ei tahtma enam kümniist andma? Dodake, küll ma teid õpetama! Kes olema teie ninamehed? Kohe tooma nad wälja! (Kõik wahiwad pead norus. Komtur tähendab ühele wanale mehele.) Wõtma see ja sundima!

(Kui sõjasulased komturi poolt tähendatud wana-mehe poole tahawad minna, astub Priidu julgelt wahele.)

P r i i d u. Mina olen süüdlane!

K o m t u r. Jälle sina! Nii noor ja juba nii pahur. (Lahtemalt.) Kas sa ei teadma, et pead kui rahwa ässtitaja surema?!

P r i i d u (laisjal wiisil). Kui muidu läbi ei

jaa, eks wõi siis surra kah, aga minu surmast ei tule teile suurt kasu. Palju kurjem ässitaja jääb elama, kes teie kõwadest seadustest ualgi ei hooli. Kui teie tema siit ära kaotaksite, waat' siis oleks isandatel ja orjadel rahu.

R o m t u r. Kes see ässitaja olema?

P r i i d u. Ülekohus ja häda!

R o m t u r (naerdes). Ah, ja olema naljahammas. Me lootma, et ja meile enne surma lossi keldris palju nalja saad tegema. Sidumata kirni! (Sõjamehed tungiwad Priidule kallale.)

P r i i d u (pöörab maameeste poole). Kas lasete mind sõnalausumata ja kätt liigutamata kimbutada? (Kõit nutralt watta ja hirmul. Priidu seotakse ja wiiaakse pahemale ära.)

R o m t u r (tähendab talumeeste peale, kes tema meelest jultunud). Sina — sina kiskuma oma pealmised riided maha, minema wälja ja wõtma nahatäis wastu. Aga need, kes ennast mitte tõrkumata peksa ei lastma, kuni paras moet täis, saawad kui jookskud kõrwupidi puude külge naelutatud ja nõnda edasi nuheldud. Ja teie teised waatma pealt, misjugune palk olema mäsajal.

(Paar sõjasulast ajawad talupoegi, kui lambakarja endi ees pahemale poole. Sellid kaowad sepiotta, ainult pead paistawad usse piida takka.)

M u n k (astub Romturi ette). Teie teete ordule ja kõigile wõõrastele kahju, kui talupoegi asjata nuhtlemisega ärritate. Neil ei ole sugugi süüd, ega ole neid ka keegi ässitand, waid ainult kibeda häda pärast on nad sel korral moona wedamisega wiibind.

K o m t u r (pahajelt). Neid nuheldakse tõrkumise pärast ja teistele hirmuks. Puuduist neil ei ole; see olema kõik wale, ja teie mungad, õpetate talupoegi walelama.

M u n k (waimustatult). Meie õpetame neile õiget usku ja ausaid elukombeid, teie aga teete neile ristiusu läilaks ja õpetate paganate roojust. Teie tahate neist taltsaid koduloomi teha, aga käite ise nendega ümber kui metselajatega. Teie ei kaitse neid, kes iseennast kaitsta ei wõi kellegi eest, waid rööwite neid ise paljaks ja nuhtlete neid, kui midagi enam rööwida ei ole!

K o m t u r (wihajelt kärgatades). Häbemata munk! Küll ma sulle näitama, mis ordu ja rüütlite soimamine maksma! (Tahab munka lüüa.)

M u n k (täht üles tõstes). Komtur! Komtur! Äрге kutsuge õnnetust enese kaela. Minu taga seisab Riia peapiiskop ja püha isa ise.

K o m t u r (pilgates). Ja kõige pealt see selg, mis häbemata sõnade eest wastama peab. Ruttu, julased! (Munk lasseb end siduda.) Ujetama ta ohelikuga teise wangiga sõjameeste sadulate külge ja wõtma nad kaasa!

(Enne kui munka ära wiiaakse, tormab üks rüütel sisse.)

R ü ü t e l. Härra komtur! Wang põgenes!

K o m t u r (wihajelt). Wõtke ta kinni! (Ära pahemale poole, munk tõugatakse talle järele wälja. Pahemalt kostawad hääded: „Wõtke kinni! Põgeneb!“ jne.)

1. sell. Hea, et me weel terwe nahaga pääsesime. Müüd algab weresaun.

2. sell. Kas nad tõesti peaksid Willu õues talumehi peksma hakkama?

Jas (nutuselt). Mina ei kannata werd näha.

1. Jell (teistele järele waadates). Pea suu, tobu! Ha! Priidu põgeneb — rüütli hobusel. Komtur on pööraselt wihane, kargab hobuse selga ja munk hakkab kaasa jooksuma. Kui Willu nüüd koju saabuks!

2. Jell. Kui nüüd ülemaaline märs algaks, mina oleksin esimene, kes selle (Saarab nurgast ühe mõõga.) omatehtud mõõgaga talurahwa eest wälja astuks!

1. Jell. Urwad, et seks otstarbeks Willu sepapajas tehtud mõõku enam polegi?! Ekssid, wennas! Tarwitseks sul aga pikku tema aitas olewasse maaalusesse sõjariistade ladusse heita —

Jas. Mina teeks ka omale kaitseks ühe —

2. Jell. Mis laadi sõjariista ja siis enesele juba kaitseks teha mõistaks?

Jas. Sõnnikhargi!

1. Jell. Päris kohane sõjariist pappide ja rüütlite sõnniku harimiseks Eestimaa pinnalt. Nüüd aga tööle, poisid! (Hakkawad haamerdama.)

Willu (ilmub pahemalt ühes mungaga, wiimasele endist juttu jattates.) Jah, hull poisj ja sõgedad ta tembud. Näib, kas ta pääseb — (Sellidele, kes munka ühes Willuga nähes imestanult töö seisma jätnud.) Komtur andis munga seniks minu hoole alla, kui ta poisji kinni wõtab, talupoegi karistab ja Wiljandisse tagasiõidul siit läbi tuleb. (Mungale.) Noh, ütke poisji! Tema koeranahk warastab hobuseid ja ässitab talupoegi mäsšule. Oh sina tüütis! Pagan teab, mis paha lugu sellest weel wälja wõib tulla. Waja peagi Mis-

tile kuulama minna. (Ätki inestanult mungale.) Mil wiisil ja omad käed lahti said? Sa olid praegu weel seotud?

M u n k (waatab pillelikult naerdes Willule otja). Ära keela mind põgenemast!

W i l l u. Kes kurjategijat põgeneda lasseb?

M u n k. Ma ei ole kurja teind?

W i l l u (pikkawalt). Oled wiist kogemata mõne kurjategija nägu ja tema pähe lõksu läind, waene tallekene. Ma olen säherdusi tapalambaid ju ennegi näind. Kohe näita, kuhu sa nõõrid wis-kasid? Noh, läki! (Munt ei liiguta sõrmegi. Sepp püüab teda tõugata, munk seisab kui müür. Ätki hakkab munk aga sepa teha ümbert finni ja surub teda oma kaisju. Sepa selg wajub loogamoodi kõwerdi, ta põiwed nõttuwad, langeb selili munga põlwede wahale maha.)

M u n k (turbkifu häälega). Waata, nõnda on maarahwa paremad jõud ikka ijekeskis tülitšend ja endid ükšikult wõõrastešt murda lastnud.

W i l l u (sügawa hingetõmbega). Oled sina maamees?

M u n k. Olen küll! (Lasseb sepa lahti.)

W i l l u (kargab üles). Miks sa seda ennem ei ütelnud?

M u n k. Meie oleme wõõraste läbi juba nõnda rifutud, et üks maamees teišt enam us-kuda ei wõi.

W i l l u (uhkelt). Mind wõib igauks uskuda. Aga mungad on meistrid waletama. Kuida wõid sina maamees olla, kui sina oled munk?

M u n k. Mina ei ole munk. Mina olen see mees, kelle ainus mõte on wõõrašt kurjust nuhelda

ja oma rahwast wabaks teha. Mispärast sa maarahwa saadikuid hiljuti kuulda ei wõtnud?

Willu (patub mungale tätt). Müüd aiman, kust poolt sa oled. (Pisut häbelikult.) Oleksid sina ka sel ajal siin olnud, kes teab, ehk oleksin ma siis teist juttu rääkind. Mina pidasin saadikuid hulgusteks ja lobisejateks, kes rahwale tühja ässitamisega ainult kahju teewad.

Munk (tõbedasti naeratades). Minu saadikud olid ustawad mehed, aga ma arwan, et mõnus elu ja isandate sõprus sinu kõrwad mõne asja kohta kurdiks on teind. Sina oled üks neist wähestest maameestest, kes oma orjapõlwega rahulikud wõiwad olla; kes teab, sa ehk ei hooligi sest, et seesama põli ka teistele põrguks on?

Willu (lööb silmad maha, kogeldades). Ma ei ole sakstest muud kui head näind. Mispärast pean ma neid wihkama?

Munk. Sa ei peagi neid wihkama, aga sa pead oma rahwast nii palju armastama, et sa wõõraste wägiwalda temast ära pöörata aitad. Sakjad wõiwad paremad olla, kui meie, aga nendel ei ole õigust meid oma loomadeks alandada, meid paljaks riisuda ja kõiki häid tundeid meie sees jalge alla tallata. Sepp Willu, ma olen sinust palju head kuulnud. Sakalamaa on sinu sõpru täis, kes sinu sõna heameelega kuulaksid. Kahju, et sina, kes sa wist wana Lembitu järeltulija oled, tema waimu ei ole pärand. Oleks lugu teistiti, siis wõiksimeloota, et ka wana sakalaste waim jälle ärtaks ja wõõrast wägiwalda murda aitaks.

Willu (kahtlewalt pead raputades). Kuida wõit-
sime nüüdsel ajal wõitu loota, kuna ordurüütlike
ja daanlaste jõud palju suuremaks on kaswand,
kui ta meie rahwa esimese allahitmise ajal oli?
Meie üksi ei wõi iial kahe suure riigi wastu
hakata.

Munk (waimustatult). Meie ei ole üksi, kui
meie aga ühemeelsed oleme. Meie pool on õigus,
ühine püüdmine, ühtluse tugewus. Peale selle
on rootslased, wenelased ja leedulased meile wal-
mis appi tulema. Ja kui sa arwad, et waenla-
sed praegusel ajal tugewamad on kui enne, siis
oled sa eksituses. Rüütlikud ja nende wasallid on
prassiigid ja hoopsejad, kes ennast üksi rööwitud
rikkuse ja palgatud sõjawägede abil jalal hoiawad.
Kui meie kõik koos ja korraga nende peale lan-
geme ja kõige pealt nende rikkuse käest ära wõ-
tame, siis on nad nõrgemad kui lapsed. Daani
kuningal ei ole meie maal enam mingisugust
wõimu ega wäge; iga mõisnik on oma kuningas,
aga nad ei hoiu kofku ega ole neil sõjawäge.
Teiselt poolt on Wiru, Harju, Lääne ja Saare-
maa mehed juba sõjale walmis; oleks Viimaa
talurahwaga lugu niisama, siis ei kardaks meie
midagi.

Willu (raskesti hingates). Imelik mees! Mina
ei ole ebausklik, aga sina wõiksid mind uskuma
panna, et sa ei ole lihane inimene. Seni ei tund-
nud ma enesest tugewamat meest maailmas, aga
sina oleksid mu kågistand kui kassipoja. Seni
ei hoolind ma suuremat ei wandest ega wõõras-
test, waid elasin rahus ja mureta päewast päewa,
aga sina wõiksid mind kergesti rahu põlgamisele
ja otjekohe meeletu mässu jisse meelitada. Sa

oled kui weerew kalju, mis teel kõik nõrgemad asjad kiskus kaasa või peksab puruks, kuni ise kaob kuristiku põhja. . . Ma ei või uskuda, et ettewõtte õnneks läheb, aga mul ei ole ka jõudu seda takistada. Tulgu, mis tuleb. Ma tahan talupojad kutsuda kokku ja sinu nõu neile ette panna. Ma ei soowi neile õnnetust, ega taha neid mässule ässitada, tehku ise, mis heats arwawad.

Munk. Kus kohal tahad sa pidada koosolekut?

Willu (mõtleb pisut). Pool tundi siit, otse metsa keskelt on lage koht, wena maarahwa kantsi ja warematega. Sinna kutsun tunahomme õhtuks ümberkaudsete külade wanemad kokku ja küsin neilt, kas nad sinu nõu tahawad wastu wõtta.

Munk. Ma tulen ise sinna.

Willu (murelikult). Paremtuleks, kui sa kohe põgeneksid. Ma tunnen Wiljandi komturi. Sind saab kangesti püütud ja näo ning kaju järele ei ole sind raske leida. — Ütle Jumala nimel, kes sa õigupoolest oled?

Munk (wistab mungariüü seljast ja seisab sõjamehe rõiwas). Mina olen Tasuja!

E s r i e.

Teine waatus.

Kamber Risti wabatalus. Bahemal ees uks teise tupp, taga nurgas (pahemal) ahi, ahju ees põigiti pink. Tagaseinas feskfel uks wälja. Paremal taga nurgas säng, mille kohal tagaseinas sala=uks, mis riidega kaetud. Paremäl feskfel aken, akna ees laud, laua ees pink. Priidu ja Willu tulewad wälisest uksest sisse; Willul kaenas antur.

Willu. Tohoo, mis sa märatsed? Woata poisssi, kuhu ta sõge ei roni? Mina hüüan wärawa taga ristirahwast appi, et riid wärawa eest ära tõmmataks, tema aga kisab puu otsas: kroa, kroa! nagu wares.

Priidu. Waata poisjs! Sinu sõna ei ole selge, sest ma ei tea, kus ja kes see poisjs peaks olema? (Waatab otswalt ringi, selgituseks.) Eks ma pidand ju waatama, et äkki komtur, kes oma sulastega nagu laane lõwi ringi hulgub ja ässitajaid kinni nabib, siia ei saabu ja mu nupu kahekorra ei kääna. Siis oleks mul kui küpse mõistluslega mehel peata kehäl raske jalga lasta olnud.

Willu (sõbrastult naerdes). Siiski päris poissi tembud. Kuhu ja siis küll peaga, kuid ilma meelela, oleksid rännand?

Priidu (tergemeelselt). Wõi minagi seda tean? Aga komturi parkida ma kah ei oleks jäänd. Kuule, üttele mulle õige, mis leidust sa nii suure hoolega oma jalge eest otjissid, et mind seal ülal ammuigi ei näind? Mis sul seal ankrus on?

Willu (ankurt maha pannes). Küll ja peagi näed. Kas ema on heas tujus? (Mai ilmub sel ajal pahemalt läwele. Willu ja Mai lähenewad, sirutawad teineteisele korraga käed wastu ja seisawad sõnatuna; siis hakkawad mõlemad ilma nähtawa põhjuseta naerma; selle peale sügawama tõsidusega.)

Mai ja Willu. Tere!

(Äkki ilmub pahemale uksele Krõõt wihase näoga.)

Krõõt. Maria! Aga Maria!

(Armastajad ehmuwad käsikäes.)

Krõõt (käratab paisuwa wihaga.) Maria, ega sa kurt ole? Kohe lasse sepa käsi lahti ja tule sakakambri. (Mai täidab esimest kästu, aga mitte teist, naeratahes.) Ja sina Willu, kuidas julged ja oma enese häbemata nagu weel minu ees näidata? Alles tunaeile wihastasid ja mind surmani ära. Beenike Saksa rätses Haderbrand Glittergold tuleb meid waatama, kingib Mariale kalli kaelarätiku, austab meid kõiki oma lahke kõnega. Seal tuled sina, nagu kuriwaim oma rumala ninaga wafele, hakkad ausat meest narrima ja pilkama ja peletad wiimaks isanda, kelle küüne-musta wääriline sina ei ole, majaist wälja!

Willu (õlgu tehitades). Kes teda käskis minna?

Krõõt. Kas tema pidi ennaist sinusugusest pilgata lastma?

Willu. Ega temagi suu seotud olnud!

Krõõt. Pidi sinuga wiist nägelema hakama? Ta ütles õiglase uhkusega, et orjale muud wastust waja ei ole kui „keppi!“

Willu (naerdes). Seda ütles ta wiist üsna tasapisi?

Priidu (laisalt). Rahju, et ta minu käest keppi ei tulnud küjima.

Arõõt (tärgatab lõtendawail silmil). Wait! See püsti pagan on sind waest tallekest juba küllalt rikkund. . . Nüüd hakkad weel tema moodi haukuma. Sina tahad noor peremees olla ja aitad oma maja teotajat hirwitada? Tule tae- was appi! . . . Aga seda ma ütlen, et mina seda enam sallida ei taha. Kas kuuled, Willu? Edas- pidi jää parem meile tulemata! Sa saadad meid otse hukatusse. Meie kõige ausamad sõbrad peletad ära. Priidust teed joodiku ja hulguse, keda juba aetakse taga kui äsijajat, ja Mariale pistad ja rumalad mõtted pähe. . .

Mai (punastades). Bai ema, ole wait!

Priidu (kes waheajal wiinaantru lahti teind ja kannu magusa wiinaga täitnud, astub sellega ema ette). Joo, ema, aga nuusuta enne. . . Eh, kas on hea?

Arõõt (peaaegu lahke näoga). Kust ja seda said?

Priidu. Joo enne, küll siis aru saad!

Arõõt (joob lonksu, muigab moffi, wõtab teise, naeratab, wõtab kolmanda). Hea wiin!

Priidu. Niiugust wiina jääb Liiwimaa landmeister alles himustama. (Joob kannu tühjaks.) Niiugust wiina on Liiwimaal ainult ühel mehel ja see on Liiwimaa kõige parem mees. Seal ta seisab, alandlikum kui sulane, ja ootab paremat tänu, kui ta meie käest saand.

Arõõt (mota otsast, aga ilma tigiduseta). Nii head wiina ei ole sepal ilmaski olnud.

Priidu (tõendab südame põhjast). Nii head mitte, aga halba ei ole tal ka iialgi olnud!

K r ö ö t (pahandades). Katsu nüüd asja! Kes ta wiinasid on palund? Muud kui sind õpetab joodikuks. Te a suur wiinatundja. Kassi saba alla! Wa sepp pole iialgi wee ega wiina wahet tunnud ega ole ka ta wiinad tea mis!

W i l l u (hüüdes ägeda wihaga). Minu wiinad ei ole tea mis? Mina ei tunne wee ja wiina wahet? Kas sa tead Kisti-Krööt, et sinu suu sellele wäärt ei ole, mis sa praegu oled rüüband. Päh, tema ütleb: „Tea mis!“ Pagan wõtku, kui see wiin mitte kõige parem ei ole, mida Jumal on kaswada lastnud, siis ei pea ta keegi temast tilka enam saama. Priidu, too ankur wälja! Ma wistan tühja wee maha, küllap siis mäletate, mis magu tal oli. Too ankur siia, Priidu!

K r ö ö t (ta nägu läheb järt-järgult sepa kõne aeg mahedamaks, kui Priidu ankurt tahab wõtta, sahib ta sellest kinni, telmitalt naeratades sepale lahtel roomiwal toonil). Sinul itka kohe tuli takus, Willu. Kas mees tohib olla na kärsitu? Ma naljatasin — Kuule, kas sul seda wiina weel palju on? On küll? Mai, mine pane mett ja leiba lauale. Ehk soendab sepp selga ja wõtab pisut hingepidet. (Wõtab wiinaankru ja wiib ära.)

M a i (toob mett ja leiba lauale). Noh, sepp, istu siia! Ega sa ometi ema sõnade üle wihane ole?

W i l l u (otsetoheselt). Olen wihane jah! Ega ma koer ole, et ma alati enese kallal haukuda lasen, kuni mind malakaga weel uksest wälja aetakse. . .

M a i (paluwalt). Ära pahanda, Willu. Ega ema nii kuri ole, kui ta näitab. Waata, kui sa teine kord jälle wiina tood, on ta palju lahkem.

Willu. Enam ma ei too!

Mai. Ja oled ifka tõesti wihane?

Willu. Olen jah.

Mai. Kas minu peale ka?

Willu (istudes, Mai tema kõrwale). Ei, sinu peale mitte, aga — ma ei tea, kuidas ma pean ütlema — ja ei ole mulle praegu mitte nõnda armas kui muidu. Waat ja oled täiesti oma ema nägu ja see paneb mind mõtlema. Kui ma tema kurja nägu näen ja mõnitust kuulen, tuleb mulle kentsakas mõte, nagu oleksid sina ise see olnud, nagu wõiksid sina ise niijuguks saada. Tont teid naissi teab! Kui ma seda märkasin, ehmuksin isegi ära, nii et süda walutama hakkas. Praegugi walutab, ja pea on kurbi mõtteid täis. Ma ei tea siamaani mingit wahet sakste ega maainimeste wahel teha, aga teile laulab ema igapäew ette, et sakjad üksi inimesed ja meesugune paljas loom olewat; ehk mõjub see pikka-miski ka sinu ja Priidu peale, ja teie hakkate mind ka alatuks pidama.

Mai (surija häälega). Sa ei armasta mind enam?

Willu (mõttes). Ei ma ei tea isegi öelda.

Priidu (wallatades). Ei armasta ühteist, aga istuwad mestis nii teineteise ligi, et kõige peenem Saksa rätsep teie wahele ei mahu.

Willu ja Mai. Ega mahu jah. (Kõit naerawad.)

Willu. Noh, Priidu, aga ja ei ole mulle oma pagemiselugu rääkindki. Kuhu ja oma rüütlist warastatud täku panid?

Mai. Tunaeile õhtul tuli Priidu ratsahobuse seljas koju. Meie küsimusele, kust ta hobuse saand, wastas ta, et ta hobuse ühe hea sõbra käest laenand. Ta oli ühtepuhku hobuse ümber, söötis ja silitas teda ja nimetas teda oma elupäästjaks. Mina küsisin, mis see pidi lähendama, ja ta rääkis mulle, ei rüütliid teda mõne telmisüüki pärast taga kihutand, aga kätte pole saand. Täna hommikul sõitis ta hobuse seljas metsa ja tuli lõuna ajal tagasi, veldes, et rüütliid olla teda jälle taga ajand ja oma päästmiseks olla ta hobuse jooksta lajtnud ning ise puu otsa ronind.

Willu. Uha, wõi sellepärast ja pärastki puu otsa ronisid, et hädaohtu kindlaks teha.

Krõõt (kelle keel märjusest pisut kangets läind, ilmub äkki ja käratab). Lõpetage ju oma hirnumist! Häbi; sulle, Maria! Kohe mine waata, mis kuduja teeb! (Mai sõnatuulelitult välisutsest välja. Priidule.) Miks te ikka wa maakeelt jahwatate? Oleks sest Willust vähemast nii palju kasu, et mu lastele saksa keelt õpetats. Te saate ju kõik taht aru, miks te siis ilmasi ei räägi!

Priidu (urisedes). Ega me sakjad ole.

Krõõt (osatades). Sakjad ole! Waata noka-meest! Sina palju tead, mis sa oled. Kui sa saksa keelt räägiksid, siis näeksid kõik kohe, et sa pärisori ei ole.

Willu. Saksamaal on kõik pärisorjad — saksa keele mehed.

Krõõt (kallale tippudes). Kasju mul suurt Saksamaa tundjat. Tahad wiist uhkustada, et sa mööda Jumala ilma hulkumas oled käind? Mis sa siis nüüd õige enesest arwad? Ah? Rumal

ori ja oled ja seks ja jääd. Armust on sind natufe wallale lastud — nüüd tema suur nina-mees! Waat sulle! Oma silmigi ei tohiks sa meie, kui wabade inimeste, peale tõsta.

Priidu (haigutades). Kuule ema, ilma sinuta oli meil siin üsna mõnus istuda.

Krõõt (färgatades). Wait! Sina seisad tema eest, aga selle peale sa ei mõtle, et ta sinu kuriwaim on. Ilma temata oleksid sina ammugi kõikide wiisakate noorsantide sõber ja Maria peene hantwärgi pruut. Mis ta siin waritseb? Mis sa meist tahad, sepp? Oled sa tõesti nii juhm, et sa Mariat omale loodad saada?

Willu (alandlitult). Olen ikka nii juhm.

Krõõt (tiljatades). No siis jää ka juhmiiks! Sina närufael julged saksa rätsepat pilgata? Kas sa tead ka, mis see tähendab: saksa rätsep? Temal pole muud waja, kui sinu peale kaebada, ja sind pandakse tulist rauda kandma ja poodakse wõllasse. Oma põlwede peal pead sa temalt andeks paluma, et teda oled pahandand.

Willu (naeratades). Oleks ta seda selge sõnaga nõudnud, eks ma seda siis wiist oleks teind.

Priidu. Aga ta pani plagama!

Krõõt (ei saa wihasi rääkida, haarab nurgast luua, astub sepa ette ja karjub). Kasi siit wälja ja ära näita enam oma nägu. (Wibab luuaga sepa nina all.)

Willu (lükab luuawarre kõrwale). Ära tule meest narrima!

Mai (jookseb wälisuksest sisse surnutahwatuna). Priidu, päästa ennast! Röötlid! Röötlid ja sõjasulased! Oh Jumal, mis nüüd saab?!

(Priidu targab ehmunult üles. Krööt saheb luua langeda.)

Priidu (kohe rahunedes). Mina lähen siia, salaurkasse. (Teeb seina sees ühe ennenagemata ukse lahti ja astub sisse.) Ema, sina ära kõssa, kus olen; nad tulid mind kinni wõtma ja kui mäsule ässitajat piinapingile asetama. — Willu, soowid sina seltsiliseks tulla? Sul on ju ka weel Tasuja eest wastust anda, keda põgeneda lasid.

Willu (paremal laua ees). Ei, mina annan ka Tasuja eest wastust, sulle aga uks. (Maiele.) Oled sa kindel, Mai, et seal rüütlid ja ehk ka komtur ise on?

(Kostab hära.)

Mai. Ma tegin wärawa lahti ja nägin kahte uhkete nägudega rüütlit ja mitu sõjasulast — kõik ratsamehed.

(Wälisuksest ilmuwad komtur, mõned rüütlid, sulased ja ta wennapoeg Goswin Herike, kel mõisniku riided seljas. Kuna komtur Krööda poole pöörab, juhib noor Goswin oma tähelepanu Maiele, kus juures ta süüad ifka enam põlema süttiwad.)

Komtur (Kröödale). Kus olema see mäsaja ja hobusewaras, kes siin elama? Sina olema tema ema? Kohe ütles, kus poeg? (Silmab Willut). Na! Sina olema ka siin? Kus munk? Tooma kohe munk siia, mina Wiljandi lossi sõitma!

Willu. Pole kedagi munk siia tuua, sest teda polegi enam seal!

Komtur (läheneb talle rufitas käsil). Kuhu olema sa pannud munga?

Willu. Ega ta minu panna olnud! Läks

ise, nii et nõõri ots löi järgi jädemeid nagu wanapagana saba.

Komtur (kärtides). Kus su filmad olema? Mits ja ei waltwama paremini?

Willu (urijedes). Ega mina teie wangide waht ole!

Komtur (ei suuda end enam pidada, ta tõstab käe ja raste rufitahoop lastub sepa õitfewale põsele). Säh sulle, koer!

Willu (püüib paigal liikumatuna, ta näost kaob iga weretilk, ja pill, millega ta wastase põlewaid filmi rabab, on nii kohutaw, et see taganeb ja käe mõõga külge paneb Sügawa häälega). Teie olete mulle ise õpetand, kuidas kõrwalops maitseb; ärge pange pahaks, kui ma teile omal ajal õpetuse eest tänu annan!

Komtur (telle wiha kustund, karjub, et seda warjata, weel hullemini). Sina, koer, julgema weel ähwardama? Kas olema unustand, kes ja olema? Waata, mis tulema orjade hellitamisest! Ma wõtma su wara käest ja lastma surnuks peksta, kui ma tahtma. Hoidma ennast edaspidi häbemataks minemoist ja tänama oma Loojat, et seekord nii kerge nuhtlusega pääsed. (Pöörab Krööda poole.) Ja nüüd sina ütlemä, kus mässaja?

Willu (on komturi kõneluse ajal wiimasele põlgawalt selja pöörand ja weel üht pillu Maile heites wäljub, ilma et keegi teda puutuda julgeks).

Krööda (tes komturi ilmudes äkki kainenend). Pää komturihärra! Mina . . . mina ei ole Priidut ammuigi enam näind!

Komtur. Ma nägema sinu näost, Priidu siin olema. Hobuse jäljedki olema siia!

Krõõt. Pai komturihärra! Ei need ole teie hobuse jäljed. Need on sepa hobuse jäljed, kes ei teegi muud kui luusib ringi ja teotab sakste rätsepaid.

Komtur. Siis otsima mina maja läbi. (Annab märku. Sulased ja rüütlid hakkavad otsima, murrawad firstud ja lapid lahti, siis wäljuwad; Komtur koputab seintele ja järgib neid.)

Goswin (kes filmi Maielt pöörata ei saa, astub Maie ligi ja näpistab ta põsti). Ilus laps, mis su nimi? (Mai ei wasta, pöörab kõrwale.) Kas sa mulle suud ei tahagi anda, musikene? (Mai jookseb eest ära paremale.)

Krõõt. Maria! Ära ole rumal! Wõi see saksa musu sind põletab? Näe, kui noor tore ja sirge mees teine ja pealegi weel rüütel! Hoopis teine asi kui rätsepp Glittergeld!

Mai. Mina ei taha kedagi peale Willu!

Krõõt. Näe hullu! Mis see Willu ikka ära ei ole. Ole ikka mõistlik!

Goswin. Jah, ole ikka mõistlik, musikene! Sa meeldid mulle väga, maasikas! (Tahab uuesti tallistada, kuid Mai tõutab ta eemale ja jookseb uuesti wälja. Goswin järgi talle.)

Krõõt. Oh sa tüdrukü risu! Ei wöind noorhännale pisut meelega teha. Näe, kui mina olin noor ja komtur Risti peremehelt, minu kaugelt sugulaselt, kelle juures elasin, Risti talu ära tahtis wõtta, nagu oleks peremees ebajumalaile ohwerdand, — siis saatis wanamees mu komtur ijuure armu paluma. Ja üks liigutandki ma komturi südant seewõrra, et ta ordu seaduseid mistiks ei pannud, waid mind pool aastat oma juures

lossis pidas. Kui ma siis Risti tallu tagasi tulin, sain ma komturi soovil Risti peremehe naiseks. Juba kolm kuud peale pulmi tõin Maria ja Priidu ilmale. Pea suri peremees, aga Risti jäi minule ja mu lastele tänapäevani. Ütle siis weel, et saksa musu midagi ei maksa. (Väheeb salautse juure.) Priidu, ae!

(Komtur tuleb vihaseelt tagasi. Krõõt pörfab salautse juurest eemale.)

K o m t u r. Sellest leiust ei tulema nõnda midagi wälja. Ütle heaga, kus pois olema, muidu lasen maja põlema pista ja kogu elanikutega tuhaks põletama!

K r õ õ t. Pai komturi-saks! Ega Priidul süüd ole. Sepp Willu on ässitaja; ma räägin kõik ta häbemata sõnad ja pilkamised üles — eks te siis näe, et Priidu on süütu!

S õ j a s u l a s e d (wälisuksest sisse). Komturi-härra! Kedagi ei ole leida majas ega ümbruseski.

K o m t u r. Siduma see lobiseja wanamoorigi finni ja wiskama lossi sügawamasse kongi, kuni Priidu wälja tulema.

P r i i d u (ilmub pelgupaigast, astub Komturi ette). Tehke minuga mis tahate, jätke aga minu ema rahule!

K o m t u r. Na! Nüüd nägema, wanamoorigi! (Sulastele.) Siduma pois finni! (Sulased seowad Priidu finni.)

K r õ õ t (langb komturi ette põlwile). Halastust, pai komtur! Ürge wiige Priidu ära. Ürge tehke talle midagi!

K o m t u r (taredalt). Ässitajad ei leia armu. Priidu on oma surmanuhtluse ära teenind.

K r õ õ t (meeleheitliku karjega). Halastust, halastust! Ta on ju su oma laps. . .

K o m t u r (sulastele kärgatades). Kasima kõik wälja! (Sulased Priiduga ära, siis aga tujase ähwardawa häälega.) Sa pöörane naine, kas sa olema unustand, et ma sind igawesti wait olla käs-kima? Tahad sa ise wägisi hufatust enese kaela kutsjuma? . . . Wait! . . . Sinu poeg ei pea mitte surema, aga ilma nuhtlemiseta ei wõi ma teda ka jätta. Sinule aga töotan wandega, et sind elujalt ära põletama, kui sa weel kord minu wastu ekjima. (Kannuseid kõlistades wälja.)

K r õ õ t (hakkab torrast ära aetud asju hoopis rahulikumalt paigale asetama).

M a i (sisse). Läkjsid ära! Ja Priidu wiijid ühes! Sina andsid ära, ema?

K r õ õ t. Ei, mina mitte. Ise rumaluke tuli wälja, kui komtur mind lossi keldri wangi ähwardas panna. Aga ära sellepärast muretse. Saksad on head inimesed. Nii kaua, kui mina elan, ei tehta Priidule midagi!

M a i. Mu süda walutab. Siinamaale elamise rikkumata rahus, nüüd hakkab wägiwald ja kurjus ka meie majja tungima. Waene Priidu! Ja siis selle noore rüütli põlewad silmad! Kes see on? Ta nimetas wäljas komturi enese onuks?

K r õ õ t. See on noorem Goswin Herike, komturi wennapoeg ja Puidu mõisahärra poeg. Ma ütlen: kui sina temale musu oleksid annud — Priidu oleks praegu waba.

M a i. Mina aga ütlen: kui nad teda ka maa-aluses koopas nälga laseksid surra — rüü-

litele ma siiski musu ei annaks. Ja kui mu süda ka walust wenna pärast lõhkaks, nagu praegu.

K r õ õ t (wõtab laualt sulawarda, istub ja hakkab tuduma). Ära murese! Komtur on aus mees ja tema töötas kindla sõnaga, et Priidu ellu peab jääma! Sakjad ei tee kellelegi ülekohut, waid nuhtlewad selle järele, kuidas keegi ära on teenind. Kui Priidut mitte pea lahti ei lasta, lähen ma komturi juure ja ajan kõik süü sepa peale.

M a i. Kas Priidu eest ei wõiks muidu paluda, ilma et sepa peale kaebataks? Kaebamine wõiks komturi uuesti wihale äritada, kuna ta muidu me palwet kuulda wõtaks.

K r õ õ t (tiideldes). Küll mina tean, mis palwe komturi ees maksab, aga sepa peale tahan ikka kaebust tõsta. Tema kaotab meie elu õnne — kadugu ta siis ise ka. Rätsep Glittergoldi on ta nii ära pahandand, et see enam nägugi ei näita.

M a i. Inmalale tänu!

K r õ õ t. Sa oled weel noor, Mariete, ja ei saa weel aru, mis sulle kasuks wõi kahjaks on, ega hooli sest palju. Mina aga armastan sind, ja just sellepärast wihkan ma seppa, et ta sinu ja Priidu õnne wastane on. Ma soowin palawasti ja palun ööd kui päewad püha neitsit, et ta sind ja Priidut sest alatust elust wälja aitaks, mille sees mina olen sündind. See wõib aga üksi siis sündida, kui sa soksa naiseks saad.

M a i. Kas see siis nii suur õnn on?

K r õ õ t. Suuremat õnne ei wõi sa siin ilmas kätte saada. Talupojale ei wõi sa minna, sest nemad on kõik orjad ja sina ja su lapsed

peaksid samuti orjadeks saama. Sakstele on Jumal ise parema loomu pitseri näo peale waju-
tand, nad on näost ilusamad kui teised inimesed,
ausad, lahked ja helded . . . (Krõõt waitib äkki,
selt toa uks läheb lahti ja Priidu waarub, kahwatu kui
surnu sisse, kuna ta suust nõrgub werd. Ilma et ta häält
teets wõi tumbagi poole waataks, läheb laisal sammul
toa warka ja heidab kummuli sängi.)

Krõõt ja Mai (tõttawad ta juure). Mis
juhtus? Miks oled werine? Kas komtur karis-
tas? Lõid sulle näosje rüütlid?

Priidu (tõrjub nad tummalt tagasi, wiimaks tõu-
seb istuli, wahib pärani silmil ema otsa, tee's näo, millel
lugeda walu ja meeleheide.)

Krõõt (lõõb wärisedes käsi kokku). Mis sul
wiga, pojuke? Mis nad sinuga legid?

Priidu. Wawommuweewawawawawa!

Krõõt. Räägi selgesti!

Priidu (ajab lõuad laiali ja tähendab sõrmega
suhu).

Krõõt ja Mai (siljatawad ühest suust). Nad
on su keele ära lõigand! (Puhtewad suure häälega
nutma, Mai sängi peaotsis põswili. Priidu nokutab
walusalt pead ja lastub uuesti kummuli. Sel ajal awa-
neb uks ja rüütel Goswin tuleb sisse sulastega. Ta läheb
Maie juure, paneb käe ta õlale ja ütleb.)

Goswin. Lähme, musikene!

Mai (segaselt püsti tõustes, küsib loomusunnil).
Kuhu!?

Goswin. Buidu mõisa!

Mai (arujaamatult). Buidu mõisa?! (Äkki
taibates meeleheitliku ahastusega.) Ah! Siis kis-
fuge juba pigem siin ka minu keel suust wälja,

nagu mu wennal, sest minust ei saa iialgi teise hooa. . . (Murdub ahastuslistesse nutuhooogudesse.)

Goswin (sulastele). Wõtte ta kinni! (See sünnib). Minu hobuse peale! (Sulased wäljuwad Maiega. Kröödale.) Ole õnnelik, wanamoor, sest sinu tütrest saab Goswin von Herike armuke! (Wäljub.)

Kröödt (kes seda etendust kogu aeg tummalt, walust pool segane, pealt waadand, pöörab äkki poja poole; teeb siis mõned sammud ukse poole; pöörab aga jälle poja poole. Pool korisedes.) Priidu! Et sa pidid pojaks sündima . . . neiuna eht oleks sullegi leidund mõni rüütel, et saada sama õnnelikuks, nagu sinu õde. . . Nüüd aga . . . (Laskub sängi ette, tahmab poja jalgadest kinni ja nuukjub.)

Willu (tormab äkki sisse wälisuksest, hingeldades). Kus on Mai? Ma kahetsen, et nii äkki siit lahkusin, Maie ja teisi hädaohtu jättes, kuid komturi teotus riisus mu otsustuswõime. Kuid nüüd tähtsapid mulle äkki noore Goswini Herike silmad, milledega ta Maie ära neelada tahtis, meelde ja ma pidin tagasi tulema. . . Kus on Mai, Kröödt?

Kröödt (nuttes, kuid uhtufega). Maie wiis praegu Puidu mõisa noor peremees omale armukeks . . .

Willu (seisab kui rabatud, siis). Oh sa koeranaht! Seda ta piiluski Maie! Isa surma peal haige, aga poeg käib ilusaid tüdrukuid rööwimas. Noh, kõik ei ole weel kadund, küll ma Maie tema küüsi wabastan! Ära nuta, Kröödt, näe Priidu wiist pääsis pelgupaiga läbi komturi küüsi terve nahaga! Mis sa põonad Priidu, läki Maie wabastama!

K r õ õ t (trotsiwalt). Sinul ei ole Priidut enam kuhugi kutsuda. Ma ei nuta Maie, waid Priidu pärast, kelle keele komtur ära lõikas, et ta enam ässitada ei saaks. Süüdi oled selles kõigis sina. Et ta sinu keele ära oleks lõikand. Aga et ta sinu silmad pimedaks pistaks, nii et sa nendega ialgi Maie näha ei wõiks ja tema õnne segama ei tükiks — selle eest kannan mina hoolt, seda wannun ma kõikide pühade nimel!

W illu (silmas Priidut). Nad on tõesti Priidu keele ära lõigand! Timukad!

Priidu (on püsti tõusnud, tuiutudes sepa juure läind, tema käest finni wõtnud ja tõmbab teda usse poole).

K r õ õ t. Priidu ae, kuhu sa tahad minna?

W illu. Kas sa ei näe, mis Priidu silmad kõnelewad? Kuula siis: „Sellest päewast ei ole mul enam ema. Rüütli lõikasid mu keele, riisusid mult õe — ema aga kiidab seda heaks!“ Ennem tahab ta nalga ja külma kätte surra, kui weel jalga selle katuse alla tõsta. — Ennem tahab ta ka õde päästa, kui hilja. — Eks ole, Priidu?

Priidu (rofutab heakskiitwast peaga ja tõmbab sepa usse poole).

K r õ õ t (meeltheites kuna Priidu ja Willu wäljuwad). Priidu, ae, Priidu, ega sa nii ei ütle? Kuhu sa pimedal ööl weel lähed? Tule tagasi Priidu! (Toetab end usse najale ja hakkab suure häällega nutma.)

E e s r i e.

Kolmas waatus.

Tuba Puidu mõisas. Pahemal külgeinas kessel aken
paksude kardinatega. Tagaseinas, enam paremal tiibuks,
paremal külgeinas uks. Pahemal kessel laud istmetega.
Näitelawa on pisut aega tühi. Siis ilmuwad wasemalt
ükselt ettewaatlikult Willu ja Priidu, wemmal käes.

Willu (pool sojinal). Kui hea, et me Wil-
jandi kõrtsis Puidu koolend härra firstutoojat
kohtasime. Kawal oli mõte sulast purju joota ja
ise firstu pugeda, et nõnda mõisa pääseda. Müüd
waja ainult kindlaks teha, kus ruumis Mai
asetseb? Pst! Sammud! Peidame end siia
akende alla paksude kardinate taha ära. Sina
ole kogu aeg paigal ja tule nähtawale üksnes
minu kutsel. (Peidawad endid kähku kardinatega.)

Adelheid (ilmub ketsutsele). Kes on seal?
(Waitus.) Ma hakkam kartma. Kas sa julged
järele waadata, Mai?

Mai (astub sisse ja waatab ringi). Siin ei ole
inimese hiuge ja uks on finni.

Adelheid (julgemalt sisse astudes, imestades).
Aga ma kuulsin selgesti, kuidas uks lahti läks
ja jälle finni pandi.

Mai. Ka minule paistis nõnda, aga wist
on mõni muu kõmin meid ekjitand.

Adelheid. Arwad sa?

Mai. Mis siis muud, preili Adelheid?

Adelheid. Aga mina arwan, et uks siiski

lahki tehti ja et see keegi muu ei olnud, kui uksehoidja tütar, kes igalpool luuramas ja kuulamas käib, kus midagi räägitakse. (Istub pahemale.)
 Homme lasseb temale nahatäie witsu anda.

Mai. Pai preili, ma ei saa teist aru.

Adelheid. Kuidas nii?

Mai. Teie olete muidu nii hea ja lahke, kui ingel, kuidas wõib teie süda siis lubada, et teist inimest peksetakse?

Adelheid. Jampsid ja, Maie? Kas ori ilma witsata wõib elada? See on neile niisama tarwiline kui igapäewane leib.

Mai. Kes teile seda on ütelnud?

Adelheid. Kõik inimesed.

Mai. Pai preili, teie olete minust targem ja teil wõib olla õigus; siiski palun ma südamest, et teie uksehoidja tütre nuhilemata jätaksite.

Adelheid. Hahaha! Oh sina tuikeise hing! Kes sinu palwele wastu wõib seista? Jäägu ta siis seekord weel karistamata, aga tulewal korral saab ta kahewõrra. (Waitus.) Ah, ja! Meie jutt jäi pooleli. Minu wend loodab kindlasti, et ja teda ifka hakkad armastama.

Mai (tasa). Ei hakka!

Adelheid (tõuseb). Sa tead, Maie, et mina sellega nõus ei ole, et wend Goswin sind siin finni peab, aga mis wõin mina tema wastu parata? Tema ütleb, et ta ilma sinuta elada ei wõi ja tahab sind hiljemalt, kui ta Saksamaale lähleb, omale prouaks wõtta. Siin ei ole see wõimalik, sest meie maa seadused ei luba, et rüütliwigu mees alamast soost naise wõiaks.

Aga ma ei usugi, et sa tõesti talutüdruk oled. (Istuvad.) Sul on nii peenikesed jooned ja nii õrn keha, et wähe sinusarnaseid lossipreiliseid on. Talutüdruk ei ole sa ihu ega hinge poolest. Sul on niisama aus meel ja uhke waim kui minulgi. Goswin ei wõi sulle mitte täiesti wastumeelt olla, aga sa ei taha seda weel tunnistada. Ka mina wõiksin, kui mind kogemata peaks rööwitama, oma rööwijat armastama hakata, aga ilmaski ei saaks ta armast sõna minu suust kuulda. — Aga sa ei lähe sugugi punaseks. On jee wõimalik, et sa Goswini peale sugugi ei mõtle? Ometi on maailmas nii ilusaid ja wiisakaid mehi wäga wähe. Mina olen terwel eluajal üht ainust sarnast meest näind.

Mai. Wiist mõni wõõramaa rüütel?

Udelheid. Ei ole. Ta elab meie maakonnas!

Mai. Ma ei usu, et meie rüütlite ja mõisnikkude hulgast keegi teie wennast üle wõiks käia.

Udelheid (nutralt). See mees, kelle peale ma mõtlen, ei ole rüütel ega mõisnik.

Mai. Mis ta siis muidu wõib olla?

Udelheid. Ma ei tohi sulle enam öelda, kui et ta ka kõige kenam ja kangem mees meie maal on.

Mai (kahtlaselt, pisut pillelikult). Kõige kenam ja kangem?

Udelheid (kindlalt). Kõige kenam ja kangem! Ma olen teda ammu mööda minnes mõnikord näind, aga ma ei saa teda oma meelest kaotada. Ma ei tohi tema peale mõelda ja

pööran ikka silmad kõrwale, kui mööda sõites teda kogemata näen, aga ta kuju jääb ikka mu silmade ette.

Mai (aralt). Kas ta siis suure tee ääres elab?

Adelheid. Ta ei ela meist kaugel . . . Aga miks ju paled nii kahwatud ja silmad täis hirmu?

Mai (kogeldes). Ma arwasin kahinat kuulwat.

Adelheid. Kas sa nii kartlik oled? Pole ju midagi. — Kuule, Maie, selle eest, et mina sulle omad patud olen pihtind, pead sa mulle nüüd üttelema, keda sa armastad?

Mai. Ei kedagi.

Adelheid. Aga miks ju paled punaseks lähewad? Ära tühja salga. Kardad sa, et ma wennale räägin ja sellega sinu armsale õnnetuist walmistan? Tühi kartus. Kas tahad, ma ütlen sulle tükk tüfilit, mis nägu see mees on, keda sa armastad? Kuus jalga pikk — jah? Kollased, käharad juuksed, lai, walge otsaesine, nägu joo-nes ja jumekas, silmad sinised, alati elurõõmus ja kelmust täis, nina peenike, suu wäike ja pehme nagu naisterahwal, habe tihe ja tõmmukam kui juuksed, keha suur ja lai, aga siiski kena kui kiwist raiutud kangelase kuju, iga soon rammust paijumas . . . (Mai ja Adelheid tõusewad.) Ühe sõnaga — sa armastad seppa Willut?!

Mai (laseb toosi helmetega langeda, kurtus.) Oh õnnetuist, toos puru ja kõik helmed maas!

Adelheid. Lase olla! Ära kummarda, näita mulle oma nägu!

Mai. Dot, oot, ma forjan helmed üles . . .

Adelheid. Hahaha! (Püüab Maie nägu näha, kes wastu rabeleb ja helmeid nopib.)

Mai. (äkki uhte rahuga). Mis ma sest sa-
gan? Jah, mina armastan seppa Willut, ja
mitte üksi tema tugewuse pärast. Teie olete tema
wälispidist nagu hoolega silmitsend ja arwate
teda tundwat? Teie ei tunne teda, sest et teie
tema südant ei tunne. Mina aga tean, et ta
mitte üksi wälispidise ihu poolest kõigist rüütli-
test üle ei käi, waid et ta kõige ausam, wahwam
ja mõnusam mees maa peal on. Kes kord tema
kuldse südame sisse on waadand, see ei wõi teist
meest enam ilma peal armastada.

Adelheid (pilgates). Aga ta ei ole weel
kordagi sind päästa katkund?

Mai. See näitab ainult, et ta minu peidu-
paika weel ei tea. Jumal andku, et ta seda
iialgi teada ei saaks!

Adelheid. Kuidas nii?

Mai. Ta ei jääks rahule, kuni mind pääs-
taks wõi ise hukkuks,

Adelheid. Minule on julged mehed meele-
pärast. Ma tahaksin heameelega näha, kas sinu
sepal nii palju julgust on, et siia sisse tungiks ja
sind otsekui lõukoera suust wälja kisuks.

Mai. Mina ei soowi seda mitte, sest ma
armastan teda enam kui — teie!

Adelheid (sojistas äkki tohtunult). Tasa,
tasa, Jumala pärast. Ma kuulen kedagi tulewat.

Goswin (tuleb). Kas weel ei ole walmis,
Adelheid?

Udelheid. Kas on mu kleit ja ehted hästi, Maie?

Mai (kohendab teda). Müüd on hea.

Goswin. Pole suuremat ehtimist waja. sest wõõraid on wähe ja noori pole sugugi.

Udelheid. Olengi walmis! (Ära testele.)

Goswin (etteheitwait). Waata, Mai, mis sa minuga oled teind! Ma ei ole kuri inimene ega külma südamega, aga praegu pandakse mu isa puusärki ja mina ei ole weel ühtegi pijarat silma saand ega oma õnnetuse peale mõtelnud. Sa oled mu ära nõidund, nii et ma uneski muud ei näe, kui sind. Miks sa waewad mind nii armutult?

Mai (ei wasta).

Goswin. Ole mu wastu wähegi lahke ja sõbralik, siis tahan ma su kõige alam sulane olla. Küsi, mis sa tahad, ja kõik täidetakse kiiresti. Sa pead alati siidis ja sametis käima, kõige paremad hobused peawad su õrna koha kandma ja kõige uhtemad rüütlid su ees kummardama. — Kallis Maie, ühe ainsa musu eest . . .

Mai (karjatades). Jätke mind rahule!

Goswin (ägedalt). Ma ei wõi sind rahule jätta! Sa ei pääse iialgi minu käest, niisama wähe, kui mina sinu paelust pääsen. Ütle, kas tahad mu naine olla? Kas tahad? Ütle midagi, olgu see mis on!

Mai. Laske mind minna koju!

Goswin. Ma ei wõi, Maie, ei wõi, ei wõi. Waata peeglis enese nägu ja ütle siis ise, kas keegi mees niisugust warandust oma tahtmi-

šega käest ära wõib anda? Kui sina mind ei taha, siis ei pea sina ka kellegi teise omaks saama. Oh Maie, küll oled sa ütlemata ilus! Ma wõiksin sind igawesti musutada ja kaisutada. (Tahab Maie suudelda, kuid see tõukab teda kõigest jõust tagasi.)

Goswin (piirita wiiraga). Dota, ja alatu! Las ma paigutan isa enne puusärki, küll siis sinu kangust murran! (Pöörab wiirast ümber ja lehtustest ära.)

Willu (kes juba suudlemise katse aegu pelgupaigast wälja ilmud, teda Goswin aga ägeduses tähele ei pannud). Hea, et enne läks, kui minu wärska raskust oma lagipeal tunda sai. (Wiibutab mõõka, Maiele.) Kas tahad sa kaasa tulla?

Mai. Willu! Suur Jumal! Kuidas sa siia said?

Willu. Praegu ei ole aeg pikkaeks seletusteks. Küsin ainult: Kas tahad kaasa tulla?

Mai. Tahan!

Willu. Kas siin kusagil salaukt ei ole, mille läbi wõiks põgeneda?

Mai. Ei ole!

Willu. Kas julged eluga mängida?

Mai. Ilma sinuta ei taha ma elada!

Willu. Siis läheme, kuidas juhtub. (Saarab Maie käest finni, surub ta enda ligi ja tõmbab teda ukse poole. Priidu on walmis neid järgima.) Hohoho! Mis mees see on, kes oma pruudi meelega warastada laseb? Ei see kõlba kuhugi. . . Anna mulle suud, Mai. . . Waat niiwiisi. Nüüd oled sa mu naine. Juhtugu nüüd, mis juhtub. Kas wabastan su wõi langen, aga kergesti ei pea nad mind leheks tegema.

Goswin (ilmub rüütli ja matuseliste saatel uksele). Tagasi! Kuidas oled ja wõõraste majja tungind? Kuidas julged ja rüütli majast tütarlast rööwida? Nende süütegude eest tabab sind surmanuhtlus. Siduge teda?

(Esimene kes läheneb Willule, tutub selle rusitahoo-
bist tabatuna.)

Willu. Ennast elawalt ma siduda ei lasse. Ja rööwel ei ole mina waid sina. Mina tahan õnnetut inimest rööwliste käest päästa ja see on koguni kiiduwäärt tegu.

Goswin. Ära tee mind wihaseks, sepp! Tahad ja oma süüdi fergitada — siis lasse ennast tõrkumata siduda. Seaduse ees oled ja nüüd kolmekordne süüdlane. Minu onu heldus on sind julgeks teind. Mul on sinu pärast hale meel. . .

Willu. Siis wasta, aga ära lorise. Mina olen õiglane inimene, kes kellegile ülekohut ei tee, ja tema, wõrukael, tuleb mind ragu last noomima. No ütle nüüd! (Kuna mahalöödud mees toibub.) Näe, ju mees on terve. Nüüd pole sul minult enam midagi nõuda, noorsant. Mina wiin siit oma wara ühes.

Goswin (müristab). Siduge ta finni! Lahutage ta Willust!

(Sulased tungiwad Willu kallale, kuid Willu müri-
sew „tagasi“ sunnib neid kõiki taganema.)

Willu (õrritades). Häbi sulle, Goswin Herike; ja oskad tüdrukuid warastada, aga meeste wastu ei tihka ja hakata. Nii sugune jänespüks julgeb minu Maie peale mõelda?

Goswin (tormab ületoewas wihas Willu peale, Mõõgad klirisewad wastamisi).

Mai (telle käes nuga wilgub, hüüab äkki, heleda häälega, wälkuwal silmil). Rüütel Goswin, pidage! Laste mind rääkida.

Goswin (peatub).

Mai. (julgelt ja selgelt). Kui teie minu wenna ja sepa Willu siit wabalt ära lasete minna, siis olen ma ihu ja hingega teie oma.

Goswin (nurisedes). Tohin ma turjategijaid nuhtlemata jätta!

Mai (tindlalt). Kui teie seda ei tee, siisapan ma enda!

Goswin (tohtudes). Dota! Sa pead oma tahtmist saama.

Mai. Kas töotate seda rüütliõnaga?

Goswin. Tootan ja wannun! Tehke neile tee lahti!

Mai (langeb Goswini rinnale, sojistab). Siis olen ma sinu.

Willu (müristab). Mis tembutamine see on? Olgu tüdruk küll hulluks läind, — mina wiin siiski ta siit ära. (Tahab uuesti Goswini kallale tarata, kuid Mai astub wahese.)

Mai (külmalts ning uhtelt). Jäta mind rahule, sepp! Ma wõin teha, mis tahan. Tahan ma teda armastada ja sind põlata, siis ei ole see sinu asi. Meie teed lähewad siit saadik lahku!

Willu (tarjudes). Kas ja siis tõesti teda armastad?!

Mai. Jah, armastan. Nüüd mine oma teed ja ära julge enam minu peale mõelda. Ma põlgan sind. Kas kuuled?! Ma põlgan sind —

Jumalaga, Priidu! Kätt ja ei taha anda? Noh, olgu peale. Lähme, mu armas rüütel!

Willu (täest kutub mõõt maha ja ta seisab tui sammas ja wahib pärani silmil, tuis Goswin Maiega lahkeb. Kõit lähewad aegamööda ära. Pühib filmist pisaraid). Müüd wõin ma sõtta minna! (Puhkeb nutma; paus.)

(On pimenend, kuu paistab sisse. Waitus.)

Priidu (selg publiku poole, sõnab äkki selge häälega). Kuule, Willu, kuidas sa niisugust raihet wõisid armastada?

Willu. Keda? Seda tüdrukut?

Priidu. Wwuwu . . .

Willu. Priidu! Sa ju rääkisid praegu? Aga tõesti, olen ma siis hull wõi? Kas ei olnud see mu oma südametunnistuse hää, mis kuulsin?.. (Tumedalt). Aeg on saabund, Priidu, isamaa ootab meid juba ammu, kuid meie seadime omad isiklikud hüwed esiplaanile . . . Lähme! (Ära Priiduga.)

E s r i e.

Heljas waatus.

Tagaseinaks mets, ehk õine taewas. Kes paremal ja wafemal kuused (keskel waba ruum). Keset näitelawa (tagapool kuusti) pahemal madal müür, niisama paremal, kuid pisut taga pool, nii et pahema- pisut eelpool ja paremal tagapool-olewate müüride otsjad moodustawad küljepoolse sissekäigu awause waremeisse.

Waremed metsas on õiselt walgustatud, nii et tege- lased paistawad siluettidena. Peale eesriiet koguwad talupojad üfsikult ja paari kaupa müüri taha, nii et pead wälja paistawad, mõned kõrgemal, mõned madalamal. Kõige wiimasena tuleb Willu Priiduga, nende järele hii- lib Krööt, kes end kuuse taha peidab, kuna Willu ja Priidu müüri taha kaowad, — tema kogu paistab pea- aegu terwena. Kõit see sünnib koguni waitfelf, salapä- raselt. Kõnelused sünniwad ilma suurema lärata, kuid neis peab tunduma suurt sisemist jõudu.

Willu. Kas mäletate koosolekut siin üfsi- kus mustawas metsas lagunend müüri riismete keskel. Tasuja meie seas? Kas mäletate Tasuja wägewaid sõnu, mis kui terawad mõõgad lõika- sid meie südamesse, meie uinuwat waimu tulise käega unest raputasid? Kas mäletate?

M a a m e h e d (rusutult). Mäletame, mäle- tame jah!

(Krööt wahib salaja puude wahelt.)

Willu. Siis hüüdsime waimustusest wäl- kuwail silmil: „Wii meid, kuhu tahad, sinuga läheme kas wõi surmast läbi!“ Nii pea kui me aga silmad ja kõrwad temast ära pöörasime, asus kahtlemine ja hirm meie araks pekstud orjade südamesse.

(Waitus.)

Willu. Siis seletas Tasuja meile mäsu plaani. Minu hoolets jättis ta Wiljandi rahwa äratamise. On paras aeg käes, lubas saadiku saata. Siis läksime laiali. — Nädal enne Jüripäewa tuligi Gestimaalt saadik minu juure ja kuulutas, et mäts Jüripäewa ööl teatud wiisil pidi algama. Siis kutsusin ma teid oma juure koku ja panin teile saadiku nõudmised ette. Mõned noored teie seast olid küll nõus, aga suurem hulk lõi kartma, kuna Wiljandi loss sõjameestest kubes ja tugewad wäeosad üle maakonna laiali olid laotatud. Ma kõnelesin ja manitsesin siis küllalt, et me parajat aega mööda ei laseks minna, kus kõik maarahwas esimest korda ühes nõus oli ja ettewõtmisele wähegi kordaminekut wõis loota. Aga teie julgus oli kadund; teie jäite leigeks ja wõtjite wiimaks nõuks, et sõjale küll ikka pidite walmis olema, aga enne ära ootama, kuidas Gestimaal ja Saaremaal wendade käsi saab käima. Seal mööduski Jüripäew. Talupojad olid ühe ööga peaaegu terve sakste ja daanlaste sugu lagedal maal ära häwitand, mõisad maha põletand ja endid suureks sõjawäeks ühendand, mis Tallinna alla tõttas. Ka Liwi-maa eestlased tegid selle sõnumi peale ükshkuid mäsuksatseid, millest nüüd aga ordurüütlid kergesti jagu said. Siis kadusin mina Priiduga wõõrale maale ja tulin wast nüüd tagasi. Mis waheajal mu kodumaa ja rahwaga sündind, seda ma täpselt ei tea. Nüüd rääkige teie, welsjed!

1. m a a m e e s. Waheajal on suured muudatused sündind. Meie rahwa õnn on meist lahsuma hakand. Meie welsjed olid küll Cesti ja

Saaremaal wõõra tõu peaaegu sootuks ära häwitand, kuid seal kutsusid mõned Eestimaa mõisnikud, kes juhtumisi ellu jäid, ja Daani maa-walitseja, Riwi landmeistri erdale appi. Eestlased langesid enne kui Soomest rootslased ja wenelased Piiskwast appi jõudsid — nende seas ka Tasuja.

Willu. Olen Tasuja langemisest kuulnud. (Paljastab pea.) Au olgu Tasujale!

Maamehed. Au olgu Tasujale!

Willu (paneab mütsi pähe).

2. maamees. Aga ka ordurüütlile wägi sulas kokku ja landmeister ei suutnud mäsku koha täiesti lämbutada. Ta läks Tallinna alt Läänemaale ja sundis eestlasi Haapsalu lossi ees taganema, aga nad kogusid end metsadesse ja tikkusid igal sündsjal hetkel sakste kallale. Saarlased aga tegid küll end wabaks ja walisid endile kuningale.

Willu (paljastab pea). Au saarlastele ja nende kuningale?

Maamehed. Au saarlastele ja nende kuningale!

1. maamees. Meie kahetseme südamest, et me sepa Willu ja Tasuja saadiku manitsusi kuulda ei wõtnud.

2. maamees. Oleksime sel korral üheskoos täie jõuga sõdima hakand, siis ei oleks, nagu näib, ka orduwägede wõitmine wõimatu asi olnud; ja kuigi meid oleks wõidetud, palju parem oleks meie põli wõind olla, kui ta on praegu.

3. maamees. Meie ei ole mässajad, aga meid nuheldakse kui mässajaid. Säherdune ülekohus teeb kõige paremad ja kannatlikumadki wihajeks.

Maamehed (täbijegi). Elu on kõigil läind läilaks. Barem on siiski wahwast wõideldes, kui nälja ja piina kätte surra.

(Maamehi tuleb juure.)

Willu. Rahu, weljed! Meie sakalaste, wahel on kõik juba peaaegu selge, aga Järwa ja Ugamuse meestele, kes praegu tulid, tahan ma nüüd weel kõik täielikult ette panna, et nad siis teaksid, kas maksab meiega ühes sõdima hakata või mitte. Enne tuleb aga kõigil wanduda, et sellest, mis siin räägitakse, kellelegi sõna ei tohi lausuda. Araandjaid neelatu maa enese sisse. Kas wannute waikida?

Maamehed. Wannume waikida! Araandjaid neelatu maa enese sisse!

Willu. Nüüd on asi joones ja kuulake! Mina olen nüüd Nowgorodis, Pihkwas ja leedulaste juures käind. Mu waew ei olnud asjata, sest wenelaste ja leedulaste würstid on kindla sõnaga töötand, et nad meile appi tulewad, kui näewad, et meie tõesti sõjale walmis oleme. Selle tunnistuseks nõuawad nad, et meie Wiljandi lossi ära wõtame. On see neil korda läind, siis ei ole abisaamise pärast enam kahtlust. Wenelased ei karda saksu, nad on neid juba sageli wõitnud. Leedulased wihtawad Saksa orduit wist weel enam kui meie. Neil on seks põhjust küllalt. Alles hiljuti käisid ordurüütlid ja nendega mõned Saksa würstid Leedumaad laas-

tamas. Leedulased on ordurüütlikele igawest waenu ja hukatust töotand.

M a a m e h e d. Ka meie töotame ordurüütlikele waenu ja hukatust! Maha wägiwald ja ülekohus. Elagu wabadus!

Willu. Nõnda wõime sealtpoolt kindlasti abi loota. Wennad Gestimaal on küll hädas, panewad aga ikka weel wisalt wastu. Saarlased on weel oma peremehed ja walmis wõõraste wõimu ka suurel maal murdma tulema. Kui meie nüüd korraga rüütlikele selga langeme, siis wõime neist küll jagu saada; on nad kord meie maalt wälja aetud, küllap meie siis ka piiridel walwata mõistame.

M a a m e h e d, Tõsi, küll me ka piiridel walwata mõistame.

Willu. Igapidi aga peame kõige enne Wiljandi lossi kätte saama, et waenlased meie seljataga kindlat toetuspaika ei oleks. Selleks on meil hea nõu leitud. Lossi sisse peaseme nii: Toomapäewal peawad Wiljandi maakonna mehed, nagu see igal aastal olnud, kümnest lossi wedama. Nüüd paneme wilja asemele kõige tugewamad mehed kottidesse ja saadame nad wara hommikul, kui rüütlikid weel magawad, lossi. On need kottidega lossiõues, siis seowad wooriwedajad kottide juud lahti, mehed roniwad wälja, raiuwad kohmetand sõjamehed maha ja wõtawad unised rüütlikid — nende seas ka komturi — wangi. Kas olete nõus?

M a a m e h e d. Oleme! Nii just teeme! Toomapäewal! Kottidesse! Rüütlikid wangi!

(Üldine waimustus. Krööt piilub kuuse takta.)

Willu (annab waitimiseks märku). Mina ise katsun õhtul enne seda kuidagiwiisil lossi pääseda ja ööseks sinna walwama jääda, et kogemata äpardusi ei juhtuks. Ka katsun ma sõjameeste pead täis joota. Peaks midagi karta olema, siis annan lossi tõe märku. Et teil wahwuseks eeskuju oleks, siis teadke: minu truu seltsimees Risti Priidu on tõe esimese ree peal . . .

K r ö ö t (karjatab).

(Mehed waatawad hirmunult üksteise otsa.)

1. **m a a m e e s** (hirmunult). Tohoo, mis karjatus see oli?

2. **m a a m e e s** (waatab umbusklikult ringi). See kostis nagu maa alt.

3. **m a a m e e s**. Minu meelest oli see nagu öökulli kisa.

1. **m a a m e e s**. Ei see wiist head tähenda.

Willu. Usute teie wananaiste lori? Öökull on rumal loom; tema ei wõi inimeste asjades midagi teada, weel wähem ennustada. Rahustuge! Hädaohtu ei ole mingisugust, pealegi on mul waht wäljas, kes sellest teataks. Wiljandi lossi wõitjad peawad olema kangelased, aga mitte pelgurid. Ma usun, et teist weel Kalewi waim kadund ei ole. Siit peale olgu meil waid üks siht — häwitada Wiljandi lossis ordurüütlike ülewõimu Toomapäewal. Sellega lõpetan nõupidamise. Igaüks, kes siit lahkeb, tulgu sepikoja taha kolikambri läbi, kust tarwilise sõjariista kaasa wõtub, mis hoolega tuleb ära peita. Nii siis järige mulle!

(Kõik lahkuwad niisama waikselt kui loigusid. Krõõt tuleb puude tagant wälja küürus, tokkuwajumma.)

Krõõt. Toomapäewal! Etimejel reel! Oh
 Priiduke! See on su surm! Need, kes wõitle-
 wad esimestes ridades, hukkuwad alati! (Murrab
 ahastuses täsi.) Oh, ma õnnetu ema!

E s r i e.

Wiies waatus.

Witjandi lossis. Pahemal külgeinas eespool uts. Tagaseinas kessel kõrge Gooti aten. Pahemal ja paremal pool nurgas rüütli kujud. Kessel=eespool atent — pitt laud, kumbagis otsas pint, niisama laua taga afna pool pingid. Laud kaetud musta kalewiga, laual põlewad kõrgetel jalgadel wahatüünlad ja säravad kuld ja hõbekaaritad. Kessel, pakju raamatu kaanel surnupealuu, Kõrwal pergamendi rull. Paremal pool eespool põrandal luuk, kust Willu alla langeb. Komtur ja mõned rüütliid istuwad laua taga ja joowad.

T e e n e r (tuleb sisse). Armuline komturihärra. Mulle teatas lossi wärawawaht, et keegi talueit, kes end Risti=Kröödaks nimetab, tahab Jumala nimel komturi=härraga kokku saada.

K o m t u r (kes istub pahemal esimesel pingil laua taga, furjalt). Tont ja põrgu! Sellest naisest ei saama ma surmatunnini lahti. Nüüd tulema ta weel öösel, mil mina talurahwa mäsu mahasurumise joomingut pidama. Kas sina, lontrus, aru ei saama, kui mina juba õhtul isegi sepa Willut wastu ei wõtama — siis juba ammugi mitte öösel mõnda talueite!

T e e n e r. Komturihärra. Sel naisel näib hädaline asi teatada olewat — ta ootab juba õhtust saadik. Nüüd olla wiimane aeg, ütleb, sest kui härra teda kuulda ei wõta, siis olla härra juba hommituks surnud.

K o m t u r. Mis jampsi tema ajama? Nüüd weel mõni mäis algama, kus peaaegu kõik umb-

rohi wälja kiskutud olema. Aga olgu. — Kutsu ta sisse, aga häda temale, kui ta lori ajama tulema!

Teener. Kohe, komturi-härra. Ta ootabki juba ukse taga. (Uwab ukse, tema märguande peale ilmub Krööt ja lastub põlwili. Teerer ära.)

Krööt (taeblikult kiunudes). Komturihärra, komturihärra! Lubage sõna rääkida!

Komturi. Mis ja minust tahtma wana-moor?! Eks ma ütlesin sulle minewal korral, et sa enam mu silma ette mitte tulema? Mul olema himu sind kuhugi maa alla peitma, et rahule jääksid. Täname Loojat, et minul olema hea tuju, aga kui sul mulle ei olema midagi tähtsat teatada, siis olgu Looja sulle armuline.

Krööt (sofina). Minu käes on teie ja kõigi laste elu. Sünnib hirmus õnnetus.

Komturi. Nüüd rääkima, naine, ja hoidma ennast tühja lori eest!

Krööt. Enne tõotage mulle üht palwet täita. Ma ei nõua muud, kui oma poja elu.

Komturi. Kes siis tema elu tahtma wõtta?

Krööt. Teie ise, komturihärra.

Komturi. Sa olema hulluks läind?!

Krööt. Teie käes seisab wõimus Priidu elu ja surma üle. Kui teie mulle tema elu kingite, siis pääsete ise surmast.

Komturi. Kuttu rääkima, küll siis nägema.

Krööt. Ei, enne tõotage, et teie mu poja, kui ta teie kätte satub, mulle elusalt tagasi annate.

Komturi. Aga kui ta olema süüdlane?

Arõõt. Temal ei ole mingisugust süüdi. Ta on ennast kurjade kiusajate läbi nii kaugale eeskitada lastnud, et wast hirmsa süü osaliseks wõiks saada. Selle eest tahan mina teda hoida.

Romtur. Kui tal süüdi ei olema, siis ei wõtma ta keegi ta elu. Aga nüüd ruttu rääkima, muudu sinu suu wägise lahti tegema.

Arõõt. Töotage enne . . .

Romtur. Sulased!

Arõõt. Romturi-härra, ärge hüüdke sulaseid, ma tahan kõik tunnistada. Teie näete isegi, et Priidul süüdi ei ole, waid kõik on neetud sepa süü.

Romtur. Räägi!

Arõõt. Mina tahtsin näha oma Priidut, keda see sepp kufatuse teele on kiskund ja kes nüüd minust sugugi ei hooli, waid sepa ustawam kannupois on. Ma malwasin Willu sepipaja juures ja nägin kui sepp Priiduga wälja läks: ma hiilisin neile järele, kuni waremeteni, kuhu kogus maamehi ja kõiksugu kaabakaid ning pida-
sid nõu, kuidas Wiljandi lossi kätte saada, sest Willu käind Nowgorodis wenelaste ja Pihkwas leedulaste juures mässajatele abi p. lumas ja wenelased-leedulased luband kindla sõnaga, et kui eestlased oma sõjawalmis oleku tunnistuseks sa-
lastelt Wiljandi lossi ära wõtawad, siis ei pruukida abijaamise pärast enam kahtlust olla.

Romtur. Edasi!

Arõõt. Et Wiljandi lossi kätte saada, peawad Wiljandi maakonna mehed Toomapäewal, nagu see igal aastal ennegi olnud, kümnest lossi wedama. See kord aga peawad talumehed wilja

asemel kottidesje tugewamad mehed asetama. Boorid tulewad kottidesse peidetud meestega homniku wara, kui weel pime ja rüütlid magawad, lossi. On reed kottidega lossiõues, siis seowad wooriwedajad kottide suud lahti ja mehed roniwad wälja. Willu ise katsuda õhtul enne seda kuidagi lossi pääseda ja õõsetks sinna walmama jääda, et kogemata äpardust ei juhtuks. Peaks midagi karta olema, siis anda ta lossist märku. Minu poeg Priidu on esimese ree peal . . .

K o m t u r. Küllalt! Millal olema Toomapäew?

A r õ õ t. Jessufene, Toomapäew on juba täna — nüüd on wististi kestköö möödas — ja Willu on juba lossis waritsemas, mille pärast mul ka raskõ oli armulise komturihärra juure pääseda. Warem aga ei saand kuidagi kofku kõrge härraga.

K o m t u r. Na! Seepärast siis Willu weini-lähkriega minu juure tulema. Õhtul enne Toomapäewa! Ja warsti juba algamagi Toomapäew.

A r õ õ t. Näed nüüd ise, komturihärra, et Priidu ei ole sugugi süüdi, waid et kõik pagana sepa süü, kes praegu aina ootab, et komturi ja rüütlite päid maha raiuda.

K o m t u r (tulmu kortsutades). Sinu poeg olema ise süüdi. Ta olema rahutu inimene, keda talupoegade hulka ei tohi jätta. Tänu pärast tahan ma temale sinu palwet mööda elu kinkida, aga ta jääb igaweseks ajaks wangi . . . Wait! Mitte sõna enam. Sina ise jääma õõsetks siia wahi alla, et su wallalise keele läbi kahju ei sünniks. Olema su poeg tõesti esimese ree peal,

Siis ma lastma ta elusalt kotist wälja tõmmata ja sa wõid teda wiimast korda elusalt näha. Pärast ei rägema tema enam päewawalgust ja niijama käima sinu käsi, kui sa iialgi weel lossi ligidale tulema. (Lööb kannuga lauale). Sulased! (Need tulewad.) Siduma see wanamoor ja hoidma kõrwaluuumis!

K r ö ö t (tišades). Komturi-härra, weel üks sõna! (Ta tõugatakse kõrwaltuppa).

K o m t u r (filmates teenrit, kes usse juure ilmub). Kas Willu ootama mind ikka weel lossis?

T e e n e r. Jah, ta on sõjameestega soojas toas purjutamas. Igawa ootamise kergituseks lastis ta alt linnast omal külul aamitäre kõige kangemat wiina tuua ja pidas juba õhtul lossi sõjameestega rõõmsat joomapidu.

K o m t u r. Saatma Willu siia! (Teener ära.) Hahaha! (Rüütlitele.) Kawalasti mõeldnd! Eks ole! (Rüütlid jaatawad.) Neg on kasiin. Nüüd peame ruttu ofjustama, mis teha? Teie panite wanamoori jutustust hästi tähele, eks ole? (Rüütlid nokutawad jaatades pead.) Nii siis . . . (Ühele rüütlikele.) teie lähete alla, äratate sõjamehed ja niipea, kui talupojad elawate wiljakottidega lossi õues, tormate peiduurgastest wälja ja pistate ja raiute kõik kotid läbi. Minult esimese ree kotid jätate terweks ja sulased kandku nad siia! Wõite minna!

R ü ü t e l. Kuulan, härra-komturi! (Ära.)

K o m t u r (teisele rüütlikele). Meie aga asume laua taha, nagu ei teaks midagi, kui Willu tuleb, hiljem aga awaldan mina temale oma ofjuse.

Willu. (tuleb rõõmsal näol ankur taenlas). Tere, fomturihärta. (Jääb ukse juure seisma.)

Romtur (lahkest häädes). See olema ilus, sepp, et sa wanu sõpru ei unustama. Sel aastal ja olema ennast kauem oodata lastma, kui muidu. Wahest olema sa sellepärast torkund, et ma sinu wiimati pisut pahandama? Lepime ära. Ma paluma oma ehitust siin orduwendade ees andeks. Kas olema nüüd rahul?

Willu (astub edasi, ei leia kohast wastust).

Romtur (tõuseb ja tuleb parentalt ümber laua ette). Sa kandma ikka weel wiha? Roh, siis kuulma, mis ma olema weel sinu lepituseks teind. Sa ikka weel kandma Wiljandi lossi pärisorja nime, aga sa olema ordu kui sõjamees nii kaua teenind ja temale nii palju häid sõjariistu septsend, et meil ammugi nõu olema sind wabaks mehiks teha. Ma paluma kohe pärast sinu pahandamist landmeistrit sinu wabaks lastmise asjus, aga soja pärast on wastus wiibind, nii et alles hiljem siia joudis. Nüüd ma ainult sinult küsima: Kas tahtma ise waba mees olla?

Willu (tumedit). Tahar küll.

Romtur. Siis panema ankur maha ja astu ligemale.

Willu (teeb nii).

Romtur. Heida põlwili!

Willu (wiivitab, siis nõtkub mõruda näol ühele põlwele).

Romtur (annab talle kerge kõrwalopsu). See olema wiimane kõrwalops, mis sa kui pärisori tõrkumata pidid kannatama. Kui waba mees ei

tohtima ja ennast kellestgi enam lüüa lastma. Tõuse üles ja wõta oma priiuskiri. (Wõtab lauast pitseriga ehitatud pergamendi ja annab Willu kätte.)

Willu (pistab wärisewal käel priiustirja põue, ta suudab waewalt liigutust warjata).

Komtur (peale waitust tumedalt). Nüüd me olema taja. Sina päästma mind üksford surmast, mina sind päästma nüüd orjusest. Joome lepingu liifu. (Pakub sepale karika.)

Willu (lofsutab ärewusest poole maha ja tühjendab tette poole ühe lonksuga). Tänan teid, komturihärra, priiuse ja hea lonksu eest. Praegu leian waewalt sõnu oma tänu tunnistuseks, aga edaspidi, wõib olla peagi, tahan seda teoga tunnistada. Nüüd palun eriti auandmise märgiks jelle ankrutäie wana marjawiina, millest paremat maa peal ei ole, wastu wõtta ja kohe katsuda.

Komtur. Jäta siia!

(Willu annab antru teenrile, kes peetri täis walab.)

Üks rüütel (nuusutab). Jmehea lõhn! (Pool nalsjatades pool tõsiselt.) Ega siin kihwti sees peaks olema?

Komtur (kindlalt). Ei ole. Ma tundma seppa. (Joob peetri wahetpidamata tühjaks. Lausutab teelt.) Ja, su kind olema nii kallis, et ma seda tajumata ei wõi jätta. Tule, seis siin, ma kindima sulle ühe asja, mis sinu kingi wääriline olema. Teie orduwennad olema tunnistajaks, et ma sepast kitsim ei ole. Astu siia, sepp! (Tähendab ühele kohale põrandale.) Bidama filmis seal see sein.

Willu (läheb tähendatud kohale ja wahib seina).

(Rüütlid palkastawad komturi märguandel möögad ja piirawad sepa ümber.)

K o m t u r (keerab mööga otsaga põranda sees Willu selja taga üht kruwi).

W i l l u (hakkab pitta wajuma. Ta märtab seda ja ta tahab wäija karata, kuid üllatuseks piirawad teda köitjalt möödade otsad, tehes talle wäljapääsu wõimatuks).

K o m t u r (müristab). Paigal! Mitte samm, wõi me raiume su tükkideks. Kas hakkad nüüd aimama, mis ma sulle kinkida tahan?

(Wäljas tuulda tiisa, pasuna märguannet, karjatusi.)

W i l l u (finninõõritud kõriga). Ei sugugi.

K o m t u r (müristab). Ma kinkima sulle elu, mäsaja. Sinu plaan olema awalikuks tulnud. Kuuled karjatusi? Praegu pistetakse surnuks need, kes sinu plaani järele saksu pidid häwitama — wilja kottides. Sinu palk olgu nälgisurm igaweses pimeduses maa-eluse lossi keldrikongis! Seal all unustama ja tähtede jära, lilledede lõhna ja lindude laulu, nagu su rahwas terwe ajaloo ära unustama.

W i l l u. Ja kuigi ma ei saa enam ialgi päewawalguist näha, sest liig hilja sain aru, et rahwa hüwe on püham kui isiklik hüwe. Mind matad küll pimedasse keldri — kuid wabadustungi, mille ma süütasin põlema sakalaste südameisse ei kustuta ükski kelder. (Wajub.)

Üks rüütel (teda komtur wälja saatis, tuleb). Härra komtur! Kõik, mis kästud, on tehtud!

K o m t u r. Juba walmis? Nii waitfelt —

R ü ü t e l. Walmis! Kas tulete waatama?

See ei lesta kaua, sest mõõgad ja odad teewad agarasti tööd.

Komtur. Kas esimene regi olema jäänd puutumata?

Rüütel. Jah. Sel reel oli üksainus kott elawa wiljaga. Seda ei pistnud sõjamehed läbi, ainult kotti suu nõõriti kõwasti kinni ja kott anti wahi alla.

Komtur. Hea! Siis laske ta kottist wälja ja tooge ühes Risti-Kröödaga siia!

Rüütel. Kuule, komtur! (Ära. Teener saadab Krööda sisse. Krööd lastub komturi jalge ette.)

Komtur (lahkesti). Sinu poeg olema armu leidnud. Sa woima weel wiimast forda wadata, enne kui ta wangitorni heidetakse, kust pääsemist ei ole.

(Sulased saadawad maamehe sisse.)

Krööd (kaapab komturi kintsa, ei leia tänusõnu). Pai, hea, komturi-härra! Ei tea, mis tänuks öelda. (Tahab laialilaotatud kätel Priidut kallistada.) Priidu! (Tardub äkki sõnatuna ehmunud poosi, jäädes suuril silmil wõõrast maameest, siis komturi, siis jälle wõõrast maameest wahtima.)

Komtur (üllatatult talumehe otsa wahtima). Sina. — Mis see tähendama? Kus olema Risti-Priidu?

Maamees (langeb komturi ette põlwili). Halastust!

Komtur (tärgatab). Wõi nüüd halastust paluma? Kus ree peal Risti-Priidu olema?

Maamees. Siimu-Madise ree peal oli Riidu.

K o m t u r. Ja sina, kuidas sina sattuma esimese ree peale?

M a a m e e s. Armu! Eks Priidu olrud küll esimese ree peal, aga minu weomees tahtis kõige julgem olla ja ajas teistest mööda.

K r õ õ t (hääleta.) Siis on Priidu tapetud?

K o m t u r. Rumal wanamoor, ja weel küllima. Kõik mäsajad olema karistatud peale esimese ree ja sealgi olema ainult see lurjus!

K r õ õ t (karjatab äkki). Su isa ja su ema on sind tapnud, Priidu! (Tahab end püsti ajada, kuid langeb pikka totku ja sureb.)

K o m t u r. Surm olema see Priidu ja su ema igawesest wangipõlwest lahti moistnud.

E e s r i i e.

Lõpp.

Retwisiidid.

Esimene waatus.

1. sell: haamer, tangid.

2. sell: mõõk.

M u n k: mungakuub, kerjuseriided, sõjameheriided,
seljakott, walehabe.

Teine waatus.

Willu: õlleankur.

Priidu: kann.

Mai: mesi, leib.

K r õ õ t: luud, sukawardad.

Kolmas waatus.

Mai: toos helmetega.

Willu: mõõk.

Neljas waatus.

K r õ õ t: põll.

Viies waatus.

K o m t u r: pergament kiri pitsatiga, karik.

S u l a s e d: wiljakotid.

Ettekanne miseks

Wabariigi aastapäewal

ja teistel isamaalistel tähtpäewadel soowitame näitelawadele ja kaitseliidu organisatsioonidele

Püha Miikaeli selja taga

Hugo Raudsepa näidend kolmes waatuses. Näidend käsitleb noorte elu ja mängib õpetajate-seminaris „kuldsele“ tsariajal. Tegel.: 6 meest 3 tütarl. ja 7 koolipoissi. Näitel.: 1. waat.: lihtne tuba, 2. waat.: elutuba, 3. waat.: kooli laatsaret.

Gembitu tütar

Taaralase näidend-rewüü 3. waat. proloogiga, milles kajastub 700 aastat eestlaste elust. Näitelawa: mets, tagaplaanil tulekuma, loss ja lossiwaremed. Tegel.: 10 m. 4 n., murueidetütred ja rahwas.

Millest kaebasid kahurid

B. Rongermani traagiline episood wabadussõjast 2. pildis. Näitelawa mõlemis pildis sama talukamber. Tegel. 4 m. 1 n. ja mõned kõrwalised tegelased.

Minister kodukülas

H. Turpi näidend 3. waatuses. Näidend käsitleb maareforme oma mitmekesiste tagajärgedega ja riigitegelaste ülikiiret karjääri. Näitelawa: peretuba, peremehe tuba. Tegel.: 15 m. 3 n.

Kaluri tütar

A. Kaasiku operett 3. waatuses proloogiga, Peipji kalurite elust 1905. aastal, mil walitses meil Wene bürokratism. Näitelawa: mets, tuba. Tegel.: 9 m. 2 n. ja rahwas.

Salmisto

Mihkel Niisami rahwatükk 4. waatuses 1905. a. rewolutsiooni päewilt. Näitelawa: taluõu, wallamaja, mõisakelder, mets. Tegel.: 23 m. 2 n.

Koidikul

A. Tammani skits, 5. pildis Eesti wabaduswõitluse päewilt. Näitelawa: tuba õu. Tegel.: 5. m. 2 n. ja talumehed.

Tasuja

A. Trilljärwe kurbmäng 6. pildis, eestlaste esimesest wabaduskatsest. Ed. Bornhöhe samanimelise jutustuse ainetel. Näitelawa: mets, õu, lossisaal, meierand. Tegel.: 18 m. 2 n.

Kõik ülaltoodud näidendid, ükshikud eksemplarid läbilugemiseks ja komplektid mängimiseks, on saadawal Tawet Mutsu teatri-raamatukogu ja -tarwete laost.

Tallinn. Telefon 1—78.